

Zaufanie: słowa, uczucia, czyny

Zasób zawiera: współczesną fotografię „Dziecko ufające swojej matce” (Pixabay); informacje o zaufaniu i międzyludzkich relacjach; polecenia dotyczące wypisania ze słownika języka polskiego związków frazeologicznych ze słowem „zaufanie”, ułożenia zdań z nimi oraz określeniu cech osoby godnej zaufania.

Zasób zawiera biogram i fotografię Ursuli Kroeber Le Guin, informacje o treści i problematyce powieść „Czarnoksiężnik z Archipelagu”, fragment powieści wraz z interaktywnymi pytaniami dotyczącymi rozumienia tekstu.

Zasób zawiera dwie fotografie krogulców i fotografię wyki oraz zestaw pytań otwartych dotyczących imion (w odniesieniu do „Czarnoksiężnika z Archipelagu” Ursuli Kroeber Le Guin). Występuje pytanie odwołujące się również do innych tekstów kultury – odwołując się do znanych ci tekstów kultury, wskaż inne przykłady utworów, w których istnieje ważny związek między bohaterem a jego nazwą lub między rzeczą a jej nazwą.

Zasób zawiera: polecenie napisania rozprawki („Zaufanie to ważny element relacji międzyludzkich”. W uzasadnieniu odwołaj się do przykładów z literatury, historii lub filmu.); ćwiczenie interaktywne typu słowa kluczowe; ćwiczenie interaktywne – ułożenie krzyżówki na podstawie skojarzeń do słowa „zaufanie”.

Bibliografia:

- Źródło: Ursula K. Le Guin, *Czarnoksiężnik z Archipelagu*. Ziemiomorze, tłum. Stanisław Barańczak, Warszawa 2010, s. 41–43.

Zaufanie: słowa, uczucia, czyny

Dziecko ufające swojej matce
Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Ludziom zdarza się sądzić, że można komuś lub czemuś zaufać. Często mówimy o kimś, że mamy do niego zaufanie. Na czym je opieramy? Jak to się dzieje, że ktoś staje się godnym zaufania? Możemy oceniać to, czy czyjeś deklaracje pokrywają się z tym, jak ta osoba je realizuje, jak postępuje. Najdobitniej o zaufaniu świadczą czyny, co podkreślają biblijne słowa *po owocach ich poznacie*. Z zaufaniem możemy też przyjmować informacje, a we współczesnym świecie staje się to koniecznością. Ponieważ ogromu dostępnej wiedzy nie jest w stanie zweryfikować umysł jednego człowieka, jesteśmy skazani na ufanie autorytetom w danej dziedzinie, niezależnie czy dotyczy to nauk ścisłych, czy humanistyki. Niektórzy filozofowie, psychologowie i naukowcy ostrzegają nas przed zaufaniem do samych siebie, gdyż i zmysły, i umysł potrafią nas zwodzić, ale są i tacy, którzy radzą ufać jedynie sobie, a jeszcze inni – pokładać zaufanie w Bogu. Nawet wydawałoby się proste, codzienne informacje, podawane są przez media w taki sposób, że wielokrotnie zostało podważone nasze zaufanie do ich rzetelności. Jak zatem pozyskać zaufanie? Kogo lub co nim obdarzać? Kiedy można je stracić? To wciąż aktualne pytania.

Już wiesz

1) Wypisz ze słownika języka polskiego pięć związków frazeologicznych ze słowem 'zaufanie' i ułóż z nimi zdania.

2) Określ cechy osoby, która – twoim zdaniem – byłaby godna zaufania.

Czarnoksiężnik z Archipelagu Ursuli Kroeber Le Guin

Źródło: Hajor, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:UrsulaLeGuin.01.jpg> [dostęp 21.03.2022], licencja: CC BY-SA 1.0.

Ursula K. Le Guin

1929 – 2018

– amerykańska pisarka, autorka wielu cieszących się uznaniem krytyki i popularnością wśród czytelników powieści fantastycznonaukowych i fantasy. Była córką małżeństwa Alfreda i **Theodory Kroeberów** znanych amerykańskich **antropologów**. Wpływy i inspiracje antropologiczne stanowią – oprócz problemów psychologicznych i społecznych – ważny element tworzonej przez Le Guin prozy. Do najbardziej znanych jej dokonań literackich należą zwłaszcza cykl *Ziemiomorze* (obejmujący pięć powieści i zbiór opowiadań, 1968–2001) oraz cykl *Hain* (1966–2000).

Powieść *Czarnoksiężnik z Archipelagu* jest pierwszą częścią serii o Ziemiomorzu. Głównym bohaterem utworu jest Ged, zwany Krogulcem, który dzięki swoim talentom rozpoczyna kształcenie w dziedzinie magii – najpierw u swej ciotki, wiejskiej czarownicy, później

u maga Ogiona Milczącego, wreszcie – w szkole magii na wyspie Roke. Jednak podczas nauki brakuje mu pokory i cierpliwości. W rezultacie dochodzi do tragedii: chcąc dowiedzieć swej mocy, Ged używa zaklęcia zbyt potężnego, by potrafił nad nim zapanować, i uwalnia Cień, reprezentujący Moce Przeciw-Życia. Tragiczny wypadek odmienia Geda: przerażony swym czynem i ceną, jaką okupione zostało jego ocalenie, bohater odsuwa się od ludzi, w ciszy i samotności szukając ukojenia. Zdaje sobie jednak sprawę, że w końcu będzie musiał opuścić bezpieczne schronienie na wyspie Roke, a wówczas nie uniknie konfrontacji z Cieniem. Ład wykreowanego przez Ursulę K. Le Guin świata opiera się na zasadzie równowagi. Nierozważny, arogancki, egocentryczny czyn Geda zakłóca ten porządek. Aby zakończyć to, co rozpoczął rozpętany przez siebie czarami, bohater musi zrozumieć zasadę równowagi i nauczyć się odpowiedzialności, jaka ciąży na nim w związku z posiadaną przezeń mocą. Jedną z naczelnych zasad, jakie rządzą magią w Ziemiomorzu, jest 'prawo imion': aby dysponować mocą wpływania na rzeczywistość, trzeba poznać prawdziwe nazwy rzeczy, istot i zjawisk. Dlatego mieszkańcy Ziemiomorza pilnie strzegą swych prawdziwych imion, wyjawiając je jedynie tym, których obdarzają największym zaufaniem. By zwyciężyć w zmaganiach z Cieniem, Ged musi się dowiedzieć, jakie Cień ma imię...

☞ Ursula K. Le Guin

Czarnoksiężnik z Archipelagu

W nocy poprzedzającej jego przeprowadzkę do Wieży odwiedził go w jego izbie człowiek ubrany w brązowy płaszcz podróżny i trzymający dębową laskę okutą żelazem. Ged podniósł się na widok laski czarnoksiężnika.

– Krogulcze...

Na dźwięk głosu Ged podniósł oczy: to Vetch stał przed nim, krępy i kwadratowy jak zawsze; jego ciemna, szczerą twarz stała się starsza, ale uśmiech nie zmienił się. Na ramieniu Vetcha kuliło się zwierzątko o cętkowanym futerku i jasnych oczach.

– Został u mnie, gdy byłeś chory, i teraz przykro mi się z nim rozstawać. A jeszcze bardziej przykro rozstawać się z tobą, Krogulcze. Ale jadę do domu. Dalej, Hoeg! Idź do swojego prawdziwego pana! – Vetch poklepał otaka i posadził na podłodze. Zwierzątko ruszyło przed siebie, usiadło na sienniku Geda i zaczęło myć swoje futerko suchym brązowym językiem podobnym do listka. Vetch zaśmiał się, ale Ged nie potrafił się uśmiechnąć. Schylił się, głaszcząc otaka, aby ukryć twarz.

– Myślałem, że nie przyjdiesz do mnie, Vetch – powiedział.

Nie miał zamiaru robić mu wymówek, ale Vetch odparł:

– Nie mogłem. Mistrz Ziół zabronił mi; a od zimy przebywałem z nim zamknięty w Gaju. Nie byłem wolny, póki nie zdobyłem swojej laski. Posłuchaj: gdy też będziesz wolny, przyjedź na Wschodnie Rubieże. Będę na ciebie czekał. W tamtejszych miasteczkach wesoło się żyje, a czarnoksiężnicy są mile widziani.

– Wolny... – mruknął Ged i wzruszył odrobinę ramionami, próbując się uśmiechnąć.

Vetch patrzył na niego, nie całkiem tak jak zwykle: z nie mniejszą miłością, ale zapewne z większą czarnoksiężką wiedzą. Powiedział miękko:

– Nie pozostaniesz na zawsze na [Roke](#).

– Cóż... miałem nadzieję, że będę mógł pójść na naukę do Mistrza w Wieży, aby zostać jednym z tych, którzy szukają w księgach i gwiazdach zgubionych imion, i w ten sposób... w ten sposób nie czynić przynajmniej nic złego, jeśli już nic dobrego nie mogę...

– Zapewne – powiedział Vetch. – Nie jestem jasnowidzem, ale widzę przed tobą nie komnaty i księgi, lecz dalekie morza, ognie smoków, wieże miast i wszystko to, co widzi sokół, gdy leci wysoko i daleko.

– A za mną – co widzisz za mną? – spytał Ged i mówiąc, powstał, tak że błędny ognik, który płonął pośrodku nad ich głowami, rzucił jego cień w tył, na ścianę i podłogę. Ged zwrócił twarz w bok i rzekł, zająkując się: – Ale opowiedz mi, dokąd ty się udasz, co ty będziesz robił.

– Pojadę do domu odwiedzić braci i siostrę, o której ci nieraz mówiłem. Zostawiłem ją jako małe dziecko, a wkrótce będzie obchodziła swoje święto Nadania Imienia – dziwnie jest o tym pomyśleć! A potem znajdę sobie zajęcie jako czarnoksiężnik gdzieś wśród małych wysp. Och, zostałbym dłużej i pogadał z tobą, ale nie mogę, mój statek wyrusza w rejs dziś wieczorem i przyplływ już się zaczął. Krogulcze, jeśli kiedykolwiek twoja droga powiedzie na wschód, odwiedź mnie. A jeśli będziesz mnie kiedykolwiek potrzebował, sprowadź mnie, wezwij mnie moim imieniem: Estarriol.

Na te słowa Ged podniósł swoją pokrytą bliznami twarz; ich spojrzenia spotkały się.

– Estarriol – powiedział – mam na imię Ged.

Potem w milczeniu pożegnali się ze sobą; Vetch odwrócił się i zszedł do kamiennej sieni, po czym opuścił Roke.

Ged stał przez chwilę bez ruchu, jak ktoś, kto dowiedział się wielkich nowin i musi rozszerzyć swą duszę, aby je przyjąć. Wspaniałym darem było to, co ofiarował mu Vetch: znajomość jego prawdziwego imienia. Prawdziwego imienia mężczyzny nie zna nikt oprócz niego samego i tego, kto mu je nadał. Mężczyzna może się w ostateczności zdecydować, aby zdradzić je swemu bratu, żonie czy przyjacielowi, jednakże nawet ci nieliczni nie użyją nigdy owego imienia tam, gdzie może je usłyszeć ktoś trzeci. W obecności innych ludzi będą, tak jak inni, nazywać mężczyznę jego imieniem użytkowym, jego przydomkiem – takim imieniem, jak Krogulec, Vetch, co oznacza 'wyka', albo **Ogion**, co oznacza 'szyszka jodłowa'. Jeśli zaś prości ludzie ukrywają swoje prawdziwe imię przed wszystkimi oprócz tych paru, których kochają i którym ufają bezgranicznie, tym bardziej muszą tak czynić ludzie zajmujący się czarnoksięstwem – bardziej niebezpieczni i bardziej narażeni na niebezpieczeństwo. Kto zna imię człowieka, ten ma w swojej mocy jego życie. I właśnie Gedowi, który utracił wiarę w siebie, Vetch ofiarował ten dar, na który stać tylko przyjaciela – dowód niezachwianego, niedającego się zachwiać zaufania.

Źródło: Ursula K. Le Guin, *Czarnoksiężnik z Archipelagu*. Ziemiomorze, tłum. Stanisław Barańczak, Warszawa 2010, s. 41–43.

Ważne!

Przekonanie o istnieniu związku między nazwą a rzeczą (imieniem i istotą) jest jedną z podstawowych zasad myślenia magicznego. **Antropologiczne** badania nad magią pierwotną ujawniły ten mechanizm w wielu różnych kulturach. Ślady tego przekonania odnajdziemy we współczesnym języku polskim, a także w literaturze, zwłaszcza popularnej, np. w cyklu o Harrym Potterze.

Po przeczytaniu fragmentu *Czarnoksiężnika z Archipelagu* wykonaj poniższe ćwiczenia.

Ćwiczenie 1

Na podstawie przytoczonego fragmentu przyporządkuj poniższe stwierdzenia do odpowiednich kategorii.

PRAWDA

FAŁSZ

Na Wschodnich Rubieżach, gdzie wybiera się Vetch, czarnoksiężnicy mają złą sławę.

Tylko prości ludzie strzegą swych prawdziwych imion; czarnoksiężnicy są zbyt potężni, by musieli stosować się do tej zasady.

Prawdziwe imię Vetcha brzmi Estarriol.

Do spotkania przyjaciół dochodzi na brzegu morza.

Ged pragnie zaszyć się wśród ksiąg, lecz Vetch przepowiada mu inną przyszłość.

Użytkowe imię, którym posługuje się Vetch, oznacza „szyszkę jodłową”.

Otak to zwierzątko, którym podczas choroby Geda opiekował się Vetch.

Vetch spieszy się, gdyż wkrótce jego okręt odpływa.

Ged rozumie, jak wiele zaufania okazał mu przyjaciel, zdradzając swe prawdziwe imię.

Przyjaciele żegnają się, ponieważ Ged opuszcza wyspę i wraca do domu.

Ćwiczenie 2

Wskaż określenia charakteryzujące Vetcha. Zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

skromny

godny zaufania

wierny

oddany

dobry

hojny

troskliwy

życzliwy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Na podstawie przytoczonego fragmentu ustal, co lub kogo utracił Ged. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

swój przydomek

przyjaciela

wiarę w siebie

prawdziwe imię

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Uzasadnij, że wyjawienie prawdziwego imienia było świadectwem wielkiego zaufania Vetcha-Estarriola do Krogulca-Geda.

Ćwiczenie 5

Określ, jakimi powodami kierował się Vetch, powierzając przyjacielowi swe prawdziwe imię.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, co może oznaczać poznanie czyjegoś prawdziwego imienia.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij tabelę, przyporządkowując odpowiednie cytaty do wskazanych cech powieści fantasy.

Cechy powieści fantasy	Fragmenty tekstu <i>Czarnoksiężnik z Archipelagu. Ziemiomorze</i>
magiczne przedmioty	
postacie z baśni, mitów, legend mające swoje mity, religię, zwierzęta, rośliny	
odrębne, nowe nazwy lub takie, których znaczenie zostaje zmienione	
duża liczba nagromadzonych, krzyżujących się wątków	
bohaterowie często uczestniczą w trudnej walce dobra ze złem lub zabiegają o dobro w świecie	

„- Cóż... miałem nadzieję, że będę mógł pójść na naukę do Mistrza w Wieży, aby zostać jednym z tych, którzy szukają w księgach i gwiazdach zgubionych imion, i w ten sposób... w ten sposób nie czynić przynajmniej nic złego, jeśli już nic dobrego nie mogę...”

„W nocy poprzedzającej jego przeprowadzkę do Wieży odwiedził go w jego izbie człowiek ubrany w brązowy płaszcz podróżny i trzymający dębową laskę okutą żelazem. Ged podniósł się na widok laski czarnoksiężnika”.

„- Nie mogłem. Mistrz Ziół zabronił mi; a od zimy przebywałem z nim zamknięty w Gaju. Nie byłem wolny, póki nie zdobyłem swojej laski. Posłuchaj: gdy też będziesz wolny, przyjedź na Wschodnie Rubieże. Będę na ciebie czekał. W tamtejszych miasteczkach wesoło się żyje, a czarnoksiężnicy są mile widziani”.

„- Zapewne - powiedział Vetch. - Nie jestem jasnowidzem, ale widzę przed tobą nie komnaty i księgi, lecz dalekie morza, ognie smoków, wieże miast i wszystko to, co widzi sokół, gdy leci wysoko i daleko”.

„Krogulcze...”, „święto Nadania Imienia”, „Estariol”

Imię i człowiek

Krogulec w locie

Źródło: Tony Hisgett [czyt. toni hisget], domena publiczna.

Krogulec na ziemi

Źródło: Pierre Dalous [czyt. pier delu], domena publiczna.

Kwiat wyki

Źródło: Yoko Nekonomania [czyt. joko nekonomania], domena publiczna.

Polecenie 1

Użytkowe imię Geda brzmi 'Krogulec', natomiast Estarriol posługuje się imieniem 'Vetch', co jest angielską nazwą rośliny – wyki. Przyjrzyj się prezentowanym w galerii ilustracjom, a następnie zaproponuj cechy charakteru, którym mogłyby odpowiadać tak dobrane imiona użytkowe.

Polecenie 2

Wyobraź sobie, że możesz wybrać dla siebie takie imię użytkowe, które byłoby zarazem nazwą pospolitą. Jaki byłby twój wybór? Uzasadnij swoją decyzję.

Polecenie 3

Korzystając ze słownika lub leksykonu imion, sprawdź [znaczenie twojego imienia lub imion](#). Czy odnalezione znaczenia odpowiadają – w twojej ocenie – twojemu charakterowi i osobowości? Uzasadnij odpowiedź.

Ćwiczenie 8

Odwołując się do znanych ci tekstów kultury, podaj inne przykłady utworów, w których istnieje ważny związek między bohaterem a jego nazwą lub między rzeczą a jej nazwą.

Zadaniowo

Polecenie 4

Napisz rozprawkę, w której rozważysz, czy zaufanie to ważny element relacji międzyludzkich. W argumentacji odwołaj się do tekstu *Czarnoksiężnik z Archipelagu*. Ziemiomorze Ursuli K. Le Guin oraz do innego utworu literackiego, historii lub filmu. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Polecenie 5

Zapisz skojarzenia do słowa 'zaufanie' i ułóż krzyżówkę.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

